

ծառայութեան մեծութիւնը, արժանիքներու բիրեղացումը, խղճի ու հոգիի անդորր խաղաղութիւնը՝ քան վաղանց ու սին մեծափառութեանց:

Այդ Ուխտին մէջ, կենդանի ու վառ պահեց մշտնախնեաց հաւատքին ու նուիրումին բոցը, անոր լոյսին մէջ՝ պայծառացած տեսաւ, իր փառքին ու արժանիքներուն ստոյգ մեծութիւնը, ու կրօնական իր հոգիին՝ անդորրութիւնն ու մխիթարութիւնը, բեղուն յիսնամակի մը ամբողջ ընթացքով:

Գարունն օտարոտի ու նորամուտ գաղափար — ոգիին հետ եղաւ անհաշտ ու անզիջող — աւանդապահ իր միտքը, ամուր ու շնչտ նկարագրի գծով մը: Ու այդ ոգիին դէմ ամբակուղ պնդեց իր հաւատարմական Ուխտին դարպասները: Իր սուրբ աւանդը, իր Ուխտը, առաքելատիպ համոզումի մը ամբողջեամբ, անեղծ ու անտեսելի, իր վախճանին հասցուց, մինչև իր վերջին շունչը, առաքելալին հետ համարձակապէս պատգամելու «Գրաւոմ պատեալմն պատեալմեցայ, զընթացսն կատարեցի, զհաւասսն պահեցի . . . այսուհետեւ կայ մնայ ինձ արգարութեան պատկն . . . »:

Աղիտաւոր ու ցաւատանջ մահէդ վերջ, այժմ, Հա՛յր բարի ու առաքելի, յաւիտեանական լոյսերուն մէջ, երկնքի կայքերուն, գիրկընդխառն հոգիներուն հետ մեծ ու հաւատաւոր այս նուիրական Տան հայապետներուն, հաւատարմ ու ուխտեալ աւանդապահ իբրեւ՝ իրենց հաւատքին, գործին, սիրոյն ու նուիրումին, առաքելութիւններէդ՝ պսակ է հիւսուեր, շնորհի, բարութեան, ազնուութեան, իմաստութեան ու վեհանձնութեան — որոնք, պակսեցան, կորուստովդ, իմացական եւ հոգեւոր այս անդաստանին — որուն շողերը, շառալով մը կը մերժեն մռայլն ու մութը, տրտում ու ցուրտ գիշերը այս մեր կայքէն:

Արցունք ու խունկ, սէր և օրհնէնք, բարի յիշատակիդ ու քաղցր հոգիիդ:

ՀԱՅՐԻՎ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԻՐ ԹԱՂՈՒՄԸ

Մարդեր կան որոնք իրենց մեծութեան յայտնութիւնը կ'ընեն իրենց թաղումին մէջ: Ժամանակը որ լոյսին հետ մէկտեղ կը ստուերածէ երբեմն դիմագիծը մարդերու, որ իր ժամանակաւոր և անկայուն վրձինով մեղադրանքի շուքեր կը գծէ անոնց ճակատներուն, այդ բոլորը յանկարծ կը թօթափին մահուան խորշակին առջև, ու տերեւաթափի այս տիւրը հանդէսին ընդմէջէն կը յայտնուի մաքուր ամբողջ մարդուն, որ իր իսկական եղածովը կուգայ մեղի, աւելի իրաւ և յստակ իր հոգիով: Ու այն ատեն թաղումը կ'ըլլայ այլևս ցուցահանագէտը, օրերու և կեանքի աւելցուցներէն մաքրուած ու աղուղիցած մարդուն: Մահը կը խլէ մարդերը մեզմէ, պարապուծիւններ գոյացնելով իր իշխման մէջ. իսկ թաղումը՝ կը շնչտէ տրամագիծն ու խորութիւնը այդ գոյացած պարապութեան: Ու այդ պարապութեան ընդմէջէն առտուան ծագող արեւին պէս աւաքուր, փայլուն կը բարձրանայ հոգիին իր ստոյգ մեծութեամբը:

Մեծ են մարդերը այնքան, որքան մեծ կ'ըլլայ իրենց ետեւ թողած պարապը: Ու թաղումները՝ հանդիսագրութիւններ կ'ըլլան այդ թողուած պարապներուն:

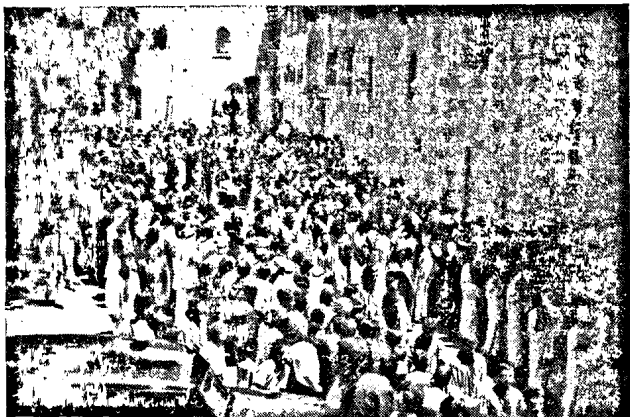
Եւ երէկ՝ տակաւին մեզմէ յաւիտեանապէս բաժնուող սիրեակալ Գահակալը այս Ս. Սթոնին, եղաւ մէկը այդ մարդերէն: Պէտք է տեսած ըլլալ իր թաղումը, համոզուելու համար մեր հաւանտումին: Իր թաղումը որակեցին «փառաշուք» և «աննախընթաց»: Ժիշտ է արդարեւ: Այս ժողովուրդը եթէ երբեմն կը սխալի մարդերու ստոյգ արժանիքներու գնահատանք ընել, անոնց ողջութեան, բայց երբեք չէ սխալած, այդ մարդոց դաժաղներուն առջև: Այս ժողովուրդը «փառաշուք» և «աննախընթաց» կ'ընէ թաղումը իր գնահատած մարդերուն, և ասիկա՝ քնազգէ մը աւելի չլճարուած տուրքն է անոր, որ ի վերջոյ կ'ըմբռնէ ստոյգ արժանիքները, և կը գնահատէ ալ զանոնք:

Մեր ժողովուրդը յանձին Մեսրոպ Պատրիարքի, կը կրօնեցնէ իր ժիր Հովուապետը և որդեգրով Հայրը միանգամայն: Բառեր

ըլլալէ աւելի, ապրուած զգայնութիւններ են ասոնք: Շատ է թիւը անոնց որոնք վա-
յելած են Հայրութիւնը Անոր, եղբր են
քաղցր մտերմութեանը մէջ, սիրեր են զայն
ու սիրուեր Անկէ: Շատ են դրուաղները ու-
րոնք միշտ շեցուն են իր Հայրութեամբը:
Խաղաղ և համերաշխ քաղաքականութեան
Հովուապետը եղաւ իր հօտին: Հեռու մնա-
ցին իրմէ անձնակամակ եւ ինքն իր մէջ
ըլլալու զգացումները. բաց էր իր սենեակը
իր հոգիին պէս, իր բոլոր զաւակներուն
համար: Ան միշտ շրջապատուած մնաց ա-
նոնցմով: Քաղցր էին իր խօսքերը, իր
մտածումներուն և զգացումներուն պէս:
Անուշեբան կը խօսէր մանկապարտէզի

թենէն: Ծովածաւալ էր բազմութիւնը յու-
զարկաւորներուն: Ամէնքը անխտիր կը հե-
տեէին Անոր դագաղին, աւելի պինդ բըռ-
նելու համար իրենց սիրագորով Հայրը որ
կը խուէր իրենց ձեռքէն: Ամբոխը կը
զգար թէ մեծ բաժին մը կը պակսէր իր
հոգիի շէնքէն, վասնզի հոն մեծ պարա-
պուծիւն մը կը գոյանար:

Աւելի շքեղ էր շղթան անոր հոգե-
անունդ Միաբանակից զաւակներուն, որոնք
անոր դագաղին շուրջ բոլորն ալ անխտիր
բերին իրենց արցունքին հետ նաև իրենց
աղօթքը: Կը լսեն ամէն զգացում և դի-
տում երբ իր դագաղին մէջ իսկ աղուոր-
ցած ու մեծցած է անձընտիր Հայրը այս

Յուզարկաւորներն քափօրը.

մանուկներէն մինչև ամենապաշտօնական
մարդերուն, իր շրջանակին: Նղան Հովուա-
պետներ այս ժողովուրդին, որոնք իրենց
անձին հմայքովը, և մտքին փառքերովը
շուք տուին իրենց շրջապատին. Մեսրոպ
Պատրիարքը միշտ մնաց փնտռուած անձ-
նաւորութիւնը, իր հոգիի քաղցր ու հայ-
րական տաք թրթռումներով:

Ու երբ կը բաժնուի Ան յաւիտենապէս,
իր հօտէն, կը թողու իր ետեւը այն պարա-
պուծիւնը, որ տակաւ կը մեծնար ու կը
խորունկնար, երբ իր թաղման թափօրը կը
մօտենար գերեզմանին, ու կը հեռանար իր
զաւակներու նայուածքներուն հասողու-

Ս. Տան:

Մեսրոպ Պատրիարքով կը պակսի հա-
ւատարիմ և հարազատ զաւակը այս Ժա-
ռանդութեան, որ շուրջ 60 տարիներու եր-
կար կեանքով մը, սիրտն ու հոգին եղաւ
Անոր: Իրմով գերեզման կիլնէ այս Հաս-
տատութեան ամուր աւանդութեանց իշ-
խանը, որուն պինդ պահպանման համար
ոչ միայն չխնայեց ինքզինքին, այլ նաև
բոլոր անոնց որոնք ժպրհեցան պահ մը
խախտել այդ ոսկէ շղթան: Իրմով կը կու-
սելի հմուտ ծիսագէտը: Իր հոգին կը դո-
ղար ամենաշնչին զանցառութեան մը կամ
սխալի մը վրայ, որ երբեմն ակամայ կը

սպարդէր ժամերգութեանց ընթացքին: Վերջապէս իրմով կը հեռանայ քաղցր ու խաղաղասէր Պատրիարքն ու Հայրը Ս. Աթոռին, որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին, մինչև գազաթիւ իր ասպարէզին, իր հեռանդ ու ցաւի օրերուն ալ ընդմէջէն, միշտ մնաց այն Հայրը որուն մտքին ու հոգիին բովանդակ գործարանաւորութիւնը մնաց կշռոյթին ներքեւ իր սրտին, որուն ջերմութեանը տակ զինք սխալ հասկցողներն անգամ կը լուէին:

Ու այս ամէնը ազնիւ դրուագումով մը պառկած դազադին մէջ, աւելի գեղեցկացան ու փնտռուիլ սկսան երբ թաղման թափօրը կը տանէր զանոնք իր հետ, հոգեւոր այս Տունէն պարպելով այդ բոլորը, անդադրէ և անշուք ձգելով իր հոգեծին զաւակները բոլոր, որոնք տակաւին պէտք ունէին իրենցմէ բաժնուող այդ գարդեբուն: Այդ պէտքին զգացումը տակաւ աւելի իրաւ կը դառնայ, երբ յանկարծ կը նշմարուի, հոն, անոր տեղւոյն վրայ իսկ գոյացած մեծ պարապութիւնը:

Իր զաւակները, բոլորն ալ, պինդ շըրջապատած, շիջող արժէքներով լեցուն անոր դազադը, իրաւ յուզումով մը կոտորտեւած քայլերով, կ'առաջնորդեն զայն իր յաւիտեանական հանգիստը, և ամենաշերմ գուրգուրանքով մը կը հանգնեցնեն զայն հողին մէջ, Դժուար եղաւ ակամայ այդ յանձնումը: Կ'ըսեն թէ վճռական պահեր կան, որոնց առջև մարդիկ մեծ տատամսումներ, աւելին՝ մեծ դարձեր կ'ունենան: Ձափազանցած չեմ ըլլար երբ ըսեմ թէ հոգիի իր զաւակները, բոլորը, վճռական այդ պահերէն մէկը ապրեցան, երբ իրաւ՝ անդարձ կերպով յանձնել ստիպուեցան պատուական Հայրը այս Ս. Տան, հողին:

* * *

Հանգիստ Գուստիոններուդ ու ցաւատանջ մարմնիդ. խաղաղութիւն ու լոյս հոգիիդ. մահուամբդ ու թաղումովդ ալ մեծացած ու գեղեցկացած Հայր սիրելի:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՅՆՂԱՅ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔ

«Հոգւոյ հանգուցելոյս, Քրիստոս Աստուած, արտ հանգիստ եւ դուրսդիւն».

Ուխտի ելած էի Երուսաղէմ. ուխտի և համբոյրի Սրբազան այն վայրերուն, որոնք, էր երբեմն, քաղցրօրէն օրօրած էին պատանեկութիւնս և աշնուականօրէն ներշնչած սիրտս ու կերտած հոգիս, և որոնց կը վերադառնալի, վերապրելու համար աւելի ներգործ իրենց քաղցրութիւնը, սրբութիւնն ու օծութիւնը:

Ուխտի և համբոյրի ելած Երուսաղէմ՝ այցի եկած էի նաև Անոր՝ որ մին եղած էր հովանաւորողներէն թարմութիւնը տարեքիւս, ծաղկումը մատաղատի հասակիս և բարոյական անձումը կեանքիս և հոգիիս: Այո՛, այցի եկած էի հոգեւոր ծնողիս ու բարեկամ Հայրապետիս, տալու համար իր խռովակոծ հոգւոյն կաղցրօրէն հարազատիս սփոփանքին՝ և ստանալու համար ալ թերեւս վերջին օրհնութիւնները իր հայրական, երբ չար բախտը առջևը դրաւ զիս իր դազադին ու գերեզմանին... և դուք, սիրելի՛ եղբայրներ ի Քրիստոս, տեսաք թէ՛ օրպիսի խոր յուզումով զրկեցի և համբուրեցի թէ՛ մին և թէ՛ միւսը և ողորցցի զանոնք արեւունքներովը տաք ու յորդառատ, բիւր փոստոս սակայն, անշուք և ունայն...:

Ու... այսօր, հրաւերովը Ս. Աթոռոյ մշտարթուն լուսարարապետ Հօր, հանդերձեալ եմ Պատարագելու և ազօթելու հանգստեանը համար հոգւոյն, Ձեր և իմ սիրելի ողբացեալ Պատրիարքին:

Պատարագելու և ազօթելու ըսի, հանգստեանը համար Հոգւոյն: Ո՛ր է բայց իր Հոգին, և ի՞նչպէս կարելի է հանգիստ տալ Անոր...:

Քրիստոնէական մեր հաւատքին ուսուցումով մենք գիտենք, սիրելիք, թէ՛ զոյգ է կայանը անմահութեան՝ ի Տէր ննջած մեր սիրելւոյն հոգիին: Ան նախ հո՛ն է՝ ուրկէ, օր մը, թախէք առած եկած է հոս բարի կամօքն Աստուծոյ, և կատարել է յետոյ ընթացքն իր երկրաւոր կեանքին, նոյն կամօքն Աստուծոյ, վերադարձած է այժմ